

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) เป็นหนึ่งในทรัพย์สินทางปัญญา ประเภททรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial Property) ที่มีจุดกำเนิดในสหภาพยุโรป บางประเทศเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศฝรั่งเศสถือเป็นประเทศแรกที่ใช้ชื่อแหล่งกำเนิด กับสินค้าประจำแหล่งภูมิศาสตร์จนมีชื่อเสียงจนปัจจุบัน อาทิ แชมเปญ (Champagne) ที่ผลิตจากองุ่นพันธุ์ชาโดเน่ พันธุ์ปิโนชัวร์ และพันธุ์ปิโนเมออร์นีเย่ที่ปลูกในพื้นที่เพาะปลูกแคว้นของปาญ (Champagne) ประเทศฝรั่งเศส หรือคอนยัค (Cognac) เป็นสุราที่มีชื่อเสียงที่เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีว่าผลิตมาจากแคว้นคอนยัค ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น เมื่อเศรษฐกิจพัฒนา ก้าวหน้าส่งผลให้บรรดาประเทศต่าง ๆ ในยุโรปเริ่มให้ความสำคัญกับการใช้ชื่อแหล่งกำเนิดกับสินค้ามากยิ่งขึ้นในระดับกฎหมายภายในเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า จนกระทั่งเกิดความตกลงระหว่างประเทศขึ้น 4 ฉบับ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์กลางในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ (1) อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สิน-อุตสาหกรรม (2) ความตกลงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้อง หรือหลอกลวงกับสินค้า (3) ความตกลงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิด และการจดทะเบียนสากล และ (4) ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า

ประเทศไทยให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546¹ สืบเนื่องจากนโยบายที่ประสงค์จะป้องกันมิให้ประชาชน สับสนหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า โดยกำหนดให้มีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์และห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ทำให้เกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้านั้น ประกอบกับแรงผลักดันให้เกิดการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากลภายใต้ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สิน

¹พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2546 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2547

ทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า (TRIPs Agreement) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกแห่งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization--WTO)² จำต้องอนุวัติการพันธกรณีข้อ 22 ถึง 24 แห่งความตกลงดังกล่าวเป็นกฎหมายภายในชั้นใช้บังคับ

ตลอดระยะเวลาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ประเทศไทยได้รับความร่วมมือจากสหภาพยุโรปผ่านโครงการความร่วมมือด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างสหภาพยุโรป-อาเซียน (The EU-Funded ASEAN Project on the Protection of Intellectual Property Rights--ECAP Project) มาโดยตลอด ทำให้เกิดการส่งเสริมการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยในสหภาพยุโรปเป็นผลสำเร็จในสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย (Thai Geographical Indications) จำนวน 4 รายการ³ ได้แก่ ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้เป็นสินค้ารายการแรกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2556 ลำดับต่อมากาแฟดอยตุงและกาแฟดอยช้างได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรปเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2558 และปัจจุบันข้าวสังข์หยด เมืองพัทลุง ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรปเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ทำให้มูลค่าสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพิ่มสูงขึ้น ดังเห็นได้จากสถิติย้อนหลังที่ปรากฏในรายงานการศึกษาของคณะกรรมการการยุโรป (European Commission) โดยความร่วมมือกับ AND-International⁴ ในปี ค.ศ. 2012⁵ ตามตารางที่ 1 พบว่าประมาณการมูลค่าการจำหน่ายสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป

² ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกแห่งองค์การการค้าโลกเมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2537 และความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า หรือ TRIPs Agreement เป็นความตกลงที่ปรากฏในภาคผนวกท้ายความตกลงมาร์ราเชซจัดตั้งองค์การการค้าโลก จึงต้องตราพระราชบัญญัตินี้เพื่อรองรับนโยบายความคุ้มครองและรองรับพันธกรณีดังกล่าว

³ ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2562 ประเทศไทยให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์รวม 133 คำขอ เป็นสินค้าเกษตรและอาหารกว่าร้อยละ 90; และข้อมูลจากกลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำนักเครื่องหมายการค้า กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

⁴ AND-International เป็นหน่วยงานอิสระที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยในอุตสาหกรรมอาหาร ตั้งอยู่ ณ ประเทศฝรั่งเศส

⁵ รายงานการศึกษาดังกล่าวจัดทำขึ้นสำเร็จ ในปี ค.ศ. 2012 ซึ่งขณะนั้นสหภาพยุโรปมีประเทศสมาชิก 27 ประเทศ ปัจจุบันประเทศโครเอเชีย เป็นสมาชิกลำดับล่าสุดเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2013; และ รายงานการศึกษาศึกษาของคณะกรรมการการยุโรป (European Commission) โดยความร่วมมือกับ AND-International [Online], available URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en#tab-0-1, 2561 (มกราคม, 8).

27 ประเทศ ในปี ค.ศ. 2010 รวมทั้งสิ้น 54.3 ล้านยูโร เพิ่มขึ้นร้อยละ 12 เมื่อเทียบกับมูลค่า การตลาดของกลุ่มสินค้าเดียวกัน ในปี ค.ศ. 2005 โดยสินค้าไวน์มีส่วนแบ่งการตลาดสูงสุด ร้อยละ 56 คิดเป็นมูลค่า 30,376 ล้านยูโร ตามด้วยผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหารร้อยละ 29 มูลค่ารวม 15,790 ล้านยูโร และมูลค่าการจำหน่ายสินค้าในทุกหมวดผลิตภัณฑ์ของปี ค.ศ. 2010 มีมูลค่ารวม 54,346 ล้านยูโร⁶

ตารางที่ 1 มูลค่าการจำหน่ายสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป 27 ประเทศ ระหว่างปี ค.ศ. 2005 และปี ค.ศ. 2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	%2010
Wines	27,963	28,900	30,884	31,363	29,025	30,376	55.9%
Agri. Prod. and Foodstuffs	13,284	13,457	13,891	14,238	14,525	15,790	29.1%
Spirits	7,168	7,555	8,101	7,793	7,126	8,149	15.0%
Aromatised Wines	31	31	31	31	31	31	0.1%
Total	48,446	49,943	52,907	53,425	50,707	54,346	100%

ที่มา: Tanguy Chever, Christian Renault, Séverine Renault, and Violaine Romieu, **Value of Production of Agricultural Products and Foodstuffs, Wines, Aromatised Wines and Spirits Protected by a Geographical Indication (GI)** [Online], available URL: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/external-studies/2012/value-gi/final-report_en.pdf, 2018 (January, 9).

ขณะที่สินค้า Non-GI แม้จะมีปริมาณการจำหน่ายที่มากกว่าก็ตาม แต่มีสัดส่วนมูลค่า ต่ำกว่า อาทิ ในกลุ่มผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหาร ซึ่งเนยแข็งเป็นภาคส่วนที่มีความสำคัญที่สุดในสหภาพยุโรปโดยมีสัดส่วนการจำหน่ายในกลุ่มผลิตภัณฑ์นี้ถึงร้อยละ 40 และราคาจำหน่าย สูงขึ้นร้อยละ 1.59 เมื่อเทียบกับสินค้า Non-GI ส่วนเนื้อสัตว์มีสัดส่วนราคาจำหน่ายสูงขึ้น

⁶Tanguy Chever, Christian Renault, Séverine Renault, and Violaine Romieu, **Value of Production of Agricultural Products and Foodstuffs, Wines, Aromatised Wines and Spirits Protected by a Geographical Indication (GI)** [Online], available URL: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/external-studies/2012/value-gi/final-report_en.pdf, 2018 (January, 9).

ร้อยละ 2.23 สำหรับผลิตภัณฑ์ไวน์และสุรามีสัดส่วนราคาจำหน่ายสูงขึ้นร้อยละ 2.75 และ ร้อยละ 2.57 ตามลำดับ⁷

ปัจจุบันสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมีจำนวนทั้งสิ้น 71 รายการ⁸ ประเมินการมูลค่ากลุ่มสินค้าเกษตรมีระดับราคาเพิ่มขึ้นร้อยละ 44.09 กลุ่มสินค้าเกษตรแปรรูปมีระดับราคาเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.86 และสินค้าหัตถกรรมมีระดับราคาเพิ่มขึ้นร้อยละ 54.12⁹ ประกอบกับหากพิจารณาปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรใน ภาพรวมของไทยของเดือนมกราคมถึงเดือนพฤศจิกายน พบว่า ปี พ.ศ. 2559 มีมูลค่าส่งออก 6,910,420 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2560 มีมูลค่า 7,365,792 ล้านบาท เป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6.59 โดยส่งออกไปยังประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปสูงสุด คือ ประเทศอังกฤษ¹⁰ ซึ่งสินค้า ข้าวเป็นสินค้าที่มีสัดส่วนการส่งออกสูงที่สุดในหมวดสินค้าเกษตร โดยในปี พ.ศ. 2560 มีปริมาณการส่งออกปริมาณรวม 8,235,941 ตัน คิดเป็นมูลค่า 122,469 ล้านบาท สำหรับปี พ.ศ. 2559 มีปริมาณ 9,883,289 ตัน มูลค่า 154,434 ล้านบาท โดยสัดส่วนการส่งออกไปยัง กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป จำนวน 3 ประเทศ ที่มีการส่งออกมากที่สุดในปี พ.ศ. 2560 นั้น ได้แก่ ประเทศอังกฤษปริมาณสูงสุด 40,452 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 770 ล้านบาท ลำดับ รองลงมา ได้แก่ ประเทศเบลเยียม 36,750 ล้านตัน มูลค่า 648 ล้านบาท และประเทศฝรั่งเศส 29,382 ล้านตัน 695 ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนสูงที่สุดในหมวดสินค้าเกษตรที่มีการส่งออกไปยังประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป¹¹

อย่างไรก็ดี สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในสหภาพยุโรป จำนวน 4 รายการข้างต้นนั้น ได้รับการขึ้นทะเบียนภายใต้ระเบียบประชาคมยุโรปที่ 510/2006 ซึ่งปัจจุบันระเบียบดังกล่าวได้ถูกยกเลิกโดยระเบียบประชาคมยุโรป ที่ 1151/2012 ว่าด้วย ระบบการจัดการคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรและอาหาร (Regulation (EU) No 1151/2012

⁷Chever, Renault, Renault, and Romieu, *ibid.*

⁸ฐานข้อมูลกลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ณ วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2561

⁹กลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, **ทิศทางสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย 2560: รายงานการสำรวจผู้ประกอบการสินค้า GI ทั่วประเทศ** (กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์, 2560), หน้า 20.

¹⁰สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, **ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร: มูลค่าสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญ พ.ศ. 2559-2560** [Online], available URL:

¹¹สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย, **ปริมาณการส่งออกข้าวของไทย** [Online], available URL:

on Quality Schemes for Agricultural Products and Foodstuffs) ด้วยสาเหตุที่สหภาพยุโรป ต้องการสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศสมาชิกเนื่องจาก วิกฤตการเงินโลกช่วงปี ค.ศ. 2007 และ ค.ศ. 2008 ส่งผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้สหภาพยุโรปประกาศนโยบาย The Europe 2020 ที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจ ในช่วงปี ค.ศ. 2010 ถึง ค.ศ. 2020 ให้หลุดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจโดยออกระเบียบยกระดับ มาตรฐานผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรและอาหารเพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือและสร้างความเข้มแข็ง ในการแข่งขันของสหภาพและสงวนภูมิปัญญาด้านสินค้าอุปโภคให้ดำรงอยู่สืบไปจึง ตราระเบียบประชาคมยุโรป ที่ 1151/2012 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 2012¹²

ความเปลี่ยนแปลงในระเบียบประชาคมยุโรปฉบับนี้ ทำให้กรมทรัพย์สินทางปัญญา ในฐานะหน่วยงานรับขึ้นทะเบียนให้ความสนใจต่อประเด็นสภาพบังคับกฎหมายของไทย ซึ่งไม่ ครอบคลุมถึงมาตรการควบคุมคุณภาพสินค้าก่อนการขึ้นทะเบียน ขณะที่สหภาพยุโรป ได้กำหนดรายละเอียดการควบคุมคุณภาพสินค้าที่ขอขึ้นทะเบียนมีความเข้มงวดมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องจัดให้มีการจัดตั้งหน่วยงานควบคุมตรวจสอบระบบ มาตรฐานสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Competent Authority) และให้จัดตั้งหน่วยงานควบคุม ตรวจสอบโดยหน่วยงานภาครัฐ (Official Control) และหน่วยงานเอกชน (Control Body) ดำเนินการ ควบคุมกัน โดยผู้ประกอบการที่ประสงค์จะขอขึ้นทะเบียนสินค้าต้องดำเนินการจัดให้มีการเข้าสู่ การควบคุมตรวจสอบนี้ก่อนการขึ้นทะเบียน และเมื่อสินค้าได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วยัง กำหนดให้มีหน่วยงานเข้ามามตรวจสอบรายละเอียดสินค้านำสินค้าออกวางจำหน่ายอีกด้วย อีกทั้งระเบียบดังกล่าวเป็นเงื่อนไขสำคัญในการรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จาก ประเทศที่สามในสหภาพยุโรป¹³

ขณะที่ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ของ ประเทศไทย กำหนดให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 10) กล่าวคือ ผู้ยื่นคำขอต้องจัดเตรียมข้อมูลรายละเอียด เกี่ยวกับผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียน ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่ง ภูมิศาสตร์ รายการสินค้า รายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือ คุณลักษณะเฉพาะของสินค้า ที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน รายละเอียดซึ่งแสดง ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับแหล่งภูมิศาสตร์ รายละเอียดการใช้

¹²Michael Blakeney, *The Protection of Geographical Indications: Law and Practice*. (Cheltenham, England: Edward Elgarm, 2014), p. 70.

¹³ความโดยย่อจาก Regulation (EU) No 1151/2012, Article 36 ประกอบ Article 8.

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บนฉลากสินค้า ลายมือชื่อของผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนและวันเดือนปีที่ลงลายมือชื่อ¹⁴

คำขอขึ้นทะเบียนดังกล่าวไม่ใช่บทบังคับให้ผู้ยื่นคำขอต้องจัดให้มีระบบควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แม้เอกสารแนบท้ายแบบฟอร์มคำขอขึ้นทะเบียน สช. 01 จะมีข้อเสนอแนะให้มีการระบุแสดงรายละเอียดวิธีการควบคุมคุณภาพสินค้าก็ตาม แต่เป็นข้อเสนอแนะว่าผู้ขอขึ้นทะเบียนจะมีวิธีการควบคุมคุณภาพของสินค้าภายหลังการได้รับขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างไร แสดงให้เห็นว่า ผู้ยื่นคำขอไม่จำเป็นต้องจัดให้มีระบบการควบคุมคุณภาพสินค้าก่อนการขึ้นทะเบียนอย่างเคร่งครัด และส่งผลต่อการตีความได้ว่า นายทะเบียนสามารถรับขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้โดยสินค้านั้นไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมคุณภาพมาก่อน ประกอบกับกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยไม่ได้กำหนดอายุการคุ้มครองไว้ จึงไม่มีเครื่องยืนยันว่าสินค้าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วจะคงคุณภาพของสินค้าได้อย่างสม่ำเสมอ

อีกทั้ง ข้อเท็จจริงในประเด็นเรื่องการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการควบคุมคุณภาพสินค้าในแบบคำขอข้างต้นนั้น มีที่มาจากข้อกำหนดให้สอดคล้องกับระบบมาตรฐานการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยในสหภาพยุโรปเท่านั้น และใช้แนวทางให้นายทะเบียนมีคำสั่งระงับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หากมีการร้องเรียนถึงคุณภาพของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว (มาตรา 26) เท่านั้น

บทบัญญัติกฎหมายและสภาพบังคับของกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยจึงมีความแตกต่างไปจากระเบียบประชาคมยุโรปฉบับนี้ ที่มีบทบังคับกับประเทศที่สามต้องจัดให้มีหน่วยงานทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพของสินค้าก่อนการขึ้นทะเบียนก่อนนำสินค้าออกวางจำหน่ายและภายหลังจากสินค้าได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วอีกชั้นหนึ่ง¹⁵ สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์¹⁶ เกี่ยวกับประเด็นปัญหานี้ พบว่า กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่มีบทบัญญัติที่เป็นเงื่อนไขให้ผู้ประกอบการต้องควบคุมคุณภาพสินค้าก่อนการขึ้นทะเบียน แม้เอกสารคำขอขึ้นทะเบียนจะกำหนดให้มีการแสดงรายละเอียดวิธีการควบคุมคุณภาพสินค้าแต่ไม่ใช่บทบังคับแต่อย่างใด

¹⁴โปรดดู กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการขอขึ้นทะเบียน การประกาศโฆษณา การคัดค้านและการโต้แย้งคัดค้านการขึ้นทะเบียน การอุทธรณ์ และการแก้ไขหรือเพิกถอนทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2547, ข้อ 9

¹⁵EC Regulation No 1151/2012, Article 37.

¹⁶นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ กลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์, สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561.

ถ้าผู้ประกอบการยื่นเอกสารในส่วนนี้ไม่ครบถ้วน นายทะเบียนสามารถใช้ดุลพินิจออกประกาศ รับขึ้นทะเบียนโดยกำหนดเงื่อนไขเรื่องวิธีการควบคุมคุณภาพสินค้าได้ ผลที่เกิดขึ้น คือ สินค้า ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนส่วนใหญ่จะไม่มีเครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานสินค้านั้นอีก มีเพียงการใช้ตราสัญลักษณ์เพื่อรับรองคุณภาพเท่านั้น และปัญหาความเข้มแข็งของชุมชนเป็น อีกประเด็นหนึ่งทำให้การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานสินค้าเป็นไปได้ยากเนื่องจากการจัดจ้าง หน่วยรับรอง (Certification Body--CB) มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงและกรมทรัพย์สินทางปัญญาไม่มี อำนาจตามกฎหมายโดยตรงในการเข้าควบคุมตรวจสอบคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรมทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะ Competent Authority (CA) มีหน้าที่เพียงเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การรับรองระบบงานของหน่วยตรวจสอบ (Inspection Body) และขึ้นทะเบียน หน่วยตรวจสอบเท่านั้น¹⁷

อย่างไรก็ดี ประเทศญี่ปุ่นได้พัฒนาระบบการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นใหม่เมื่อ เดือนมิถุนายน ค.ศ. 2005 (พ.ศ. 2548) จากเดิมที่ให้การคุ้มครองภายใต้กฎหมายเครื่องหมาย การค้า แต่ในปัจจุบันพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองชื่อการเกษตร ผลิตภัณฑ์จากป่าไม้- การประมง และอาหาร (Act on Protection of the Names of Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs) ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง กำหนดให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และการประมง (Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries) มีอำนาจรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และดำเนินการตรวจสอบควบคุม คุณภาพสินค้าก่อนการขึ้นทะเบียนและภายหลังรับขึ้นทะเบียนแล้ว โดยกำหนดให้ กลุ่มผู้ประกอบการดำเนินการตามคู่มือการควบคุมคุณภาพสินค้าโดยกลุ่มผู้ประกอบการ (Guidelines for Quality Control by Producer Groups) กำหนดให้มีการจัดทำแผนการควบคุม คุณภาพสินค้า โดยรัฐมนตรีฯ มีอำนาจโดยตรงในการพิจารณาขึ้นทะเบียนโดยตรวจสอบ ความถูกต้องของเอกสารและรายละเอียดการควบคุมคุณภาพสินค้าก่อนการขึ้นทะเบียนและ หลังจากได้รับขึ้นทะเบียนแล้ว ในกรณีนี้กฎหมายได้เปิดช่องให้การตรวจสอบคุณภาพสินค้า ภายหลังการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้อาจกระทำโดยองค์กรอื่น ๆ ก็ได้¹⁸

¹⁷ กรมทรัพย์สินทางปัญญาโดยความร่วมมือกับสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) และสำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม (สมอ.) จัดทำบันทึกความเข้าใจในการให้ความร่วมมือตรวจสอบ และรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2555

¹⁸ Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries, **Geographical Indication (GI) Protection System in Japan** [Online], available URL: http://www.maff.go.jp/e/japan_food/gi_act/pdf/gi_pamph.pdf, 2018 (February, 5).

จะเห็นได้ว่า แนวทางของสหภาพยุโรป และประเทศญี่ปุ่นมีความแตกต่างกันในรายละเอียดบางประการเกี่ยวกับขั้นตอนการควบคุมคุณภาพ แต่กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่โดยตรงในการเข้าตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าที่จะขอรับการขึ้นทะเบียนและภายหลังจากการรับขึ้นทะเบียนแล้ว แต่สามารถมอบหมายให้องค์กรอื่นดำเนินการแทนได้

มาตรการทางกฎหมายของสหภาพยุโรปและประเทศญี่ปุ่นจึงเป็นต้นแบบสำคัญในการศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนากฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนโดยสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่คนในชุมชนอย่างทั่วถึงนำมาซึ่งความเข้มแข็งของเศรษฐกิจในภาพรวมและเศรษฐกิจฐานรากตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน และสร้างความเชื่อมั่นต่อสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยในอนาคต

จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยตั้งคำถามการวิจัยว่า มาตรการกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ควรจะพัฒนาไปในแนวทางใด เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
- 2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงระหว่างประเทศ ระเบียบประชาคมยุโรป กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงระหว่างประเทศ ระเบียบประชาคมยุโรป กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย
- 2.4 เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนากฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 3.1 ทราบแนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

3.2 นำผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงระหว่างประเทศ ระเบียบประชาคมยุโรป และกฎหมายต่างประเทศ มาใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์หาแนวทางในการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย

3.3 ได้ความสอดคล้องและความแตกต่างของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงระหว่างประเทศ ระเบียบประชาคมยุโรป กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย

3.4 ได้แนวทางในการพัฒนากฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล

4. ขอบเขตการวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัย

4.1 ขอบเขตการวิจัย

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

4.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษารวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการวิเคราะห์หาแนวทางในการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย ตลอดจนศึกษารวบรวมกฎหมาย กฎระเบียบเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงกฎระเบียบเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามระเบียบประชาคมยุโรป ที่ 1151/2012 ว่าด้วยระบบการจัดการคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรและอาหาร กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายไทยเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นความสอดคล้องและความแตกต่างเพื่อหาแนวทางในการยกระดับมาตรฐานการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย

4.1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา การวิจัยมีขอบเขตการศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดอื่น ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างมีถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ประกอบการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ครอบคลุมประชากร 3 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) กลุ่มภาครัฐ ได้แก่ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ (2) กลุ่มนักวิชาการซึ่งบรรยายให้ความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญาในระดับอุดมศึกษา และ (3) ภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้ประกอบการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

4.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจฐานรากของประเทศ แต่กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังขาดการควบคุมคุณภาพ

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยให้ทัดเทียมมาตรฐานสากลสำหรับการขอรับความคุ้มครองในสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นตลาดการค้าที่สำคัญของไทย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

วิธีการศึกษาวิจัยจะดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

5.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการวิเคราะห์หาแนวทางในการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย ตลอดจนดำเนินการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามระเบียบแห่งสภายุโรป เลขที่ 1151/2012 ว่าด้วยระบบการจัดการคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้า-เกษตรและอาหาร กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายของประเทศไทยเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นความสอดคล้องและความแตกต่างเพื่อหาแนวทางในการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย

5.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยนำผลการวิจัยเอกสารข้างต้นมาใช้เป็นฐานในการกำหนดประเด็นคำถาม และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยการสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนาหรือตอบคำถามหรือให้รายละเอียดจากผู้ให้สัมภาษณ์ มีขั้นตอน ดังนี้

5.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกจากประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมายเพื่อตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นในทุกแง่มุม เพื่อทราบถึงปัญหาและข้อคิดเห็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สำหรับเป็นฐานในการเสนอแนวทางในการพัฒนากฎหมาย-สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย มีรายละเอียด ดังนี้

5.2.1.1 ประชากร

ผู้วิจัยกำหนดประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาครัฐ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการบังคับใช้กฎหมาย กลุ่มนักวิชาการ ซึ่งบรรยายให้ความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งสามารถสะท้อนมุมมองแนวคิดและทฤษฎี ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนากฎหมาย และภาคเอกชน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่สามารถสะท้อนมุมมองในทางปฏิบัติได้จริง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) กลุ่มภาครัฐ ประกอบด้วย นักวิชาการกรมทรัพย์สินทางปัญญา ประจำกลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และสำนักกฎหมาย

2) กลุ่มนักวิชาการ ประกอบด้วย ผู้บรรยายกฎหมายทรัพย์สิน-
ทางปัญญาในระดับอุดมศึกษา

3) กลุ่มภาคเอกชน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการสินค้าสิ่งบ่งชี้
ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว

5.2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยใช้เทคนิคการเลือก
กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Information)
และผู้วิจัยใช้เทคนิค Snowball Sampling เพื่อให้เกิดการแนะนำผู้ให้สัมภาษณ์ที่ต่อเนื่องทำให้ได้
กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ทำการศึกษาอย่างแท้จริงและดำเนินการ
เช่นนี้เรื่อยไปจนกว่าจะได้ข้อมูลที่อิ่มตัว รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 18 คน ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างภาครัฐ ประกอบด้วย นักวิชาการพาณิชย์ ประจำ
กลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา จำนวน 7 คน และนักกฎหมายประจำ
สำนักกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา จำนวน 3 คน รวมจำนวน 10 คน

2) กลุ่มนักวิชาการ ประกอบด้วย ผู้บรรยายกฎหมายทรัพย์สิน-
ทางปัญญาในระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 คน

3) กลุ่มภาคเอกชน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทาง
ภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน 5 คน

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สอดคล้องกับ
แนวคิด ทฤษฎี และวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ข้อคำถามปลายเปิด (Open-Ended Question)
ที่ได้สังเคราะห์มาจากการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารวิชาการ โดยมีประเด็น
ข้อคำถามสำคัญสอดคล้องกับการเก็บข้อมูล 4 ประเด็น ดังนี้

5.2.2.1 คำถามเกี่ยวกับมาตรการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

5.2.2.2 คำถามเกี่ยวกับมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

5.2.2.3 คำถามเกี่ยวกับการใช้ชื่อหรือสัญลักษณ์เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

5.2.2.4 คำถามเกี่ยวกับการเพิกถอนการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้วิธีการจดบันทึก
เครื่องบันทึกเสียง เพื่อนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

5.2.3 การหาความตรง

เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ในเบื้องต้นเพื่อหาความเที่ยงตรง ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ และดำเนินการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

5.2.4 การหาความเชื่อมั่น

เมื่อปรับปรุงแบบสัมภาษณ์จากการหาความตรงเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการหาความเชื่อมั่น โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มเพื่อวัดความเข้าใจในข้อคำถาม และดำเนินการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสม พร้อมทั้งจะนำไปเป็นเครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างสมบูรณ์

5.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยเครื่องมือการวิจัยจากการใช้เทคนิคการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มาบันทึกสรุปผลการสัมภาษณ์ในลักษณะเชิงพรรณนา (Descriptive) และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหารูปแบบและนำเสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย

5.2.6 การพิทักษ์กลุ่มตัวอย่าง

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยจัดทำเอกสารคำชี้แจงสำหรับกลุ่มตัวอย่าง (Information Sheet) แนบไปพร้อมแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดในเอกสารคำชี้แจงอีกครั้ง พร้อมขอความสมัครใจจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยตกลงว่า จะไม่เปิดเผยชื่อของกลุ่มตัวอย่าง แต่จะรายงานผลในภาพรวมเท่านั้น และเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้ว ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ประกอบด้วย บันทึกสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึก และไฟล์เสียงการสัมภาษณ์เชิงลึก จะถูกทำลาย ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น